

Päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnin (EVA) ohje

Ennakkoarvioinnin lakiperusta

- laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, § 6
- laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, § 4
- maankäyttö- ja rakennuslaki § 5
- YK:n lapsen oikeuksien sopimus, 3 artikla
- Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä

Arvioinnin tavasta ei ole säädetty.

- Päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnin ohje on hyväksytty kaupunginhallituksessa x.x.2025.

Vaikutuksia arvioidaan monesta näkökulmasta

- ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi
- lapsivaikutusten arviointi
- liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi
- mielenterveysvaikutusten arviointi
- sukupuolivaikutusten arviointi
- terveysvaikutusten arviointi
- sosiaalisten vaikutusten arviointi
- yhdenvertaisuuden arviointi
- kielellisten vaikutusten arviointi

Arvioinnissa selvitetään vaikutukset:

- kaupungin strategiaan
- ihmisiin
- lapsiin ja nuoriin
- maaseutuun
- ympäristöön
- kaupungin talouteen ja henkilöstöön
- yrityksiin

Kaupungin tekemät päätökset vaikuttavat suoraan tai välillisesti ihmisiin, ympäristöön, talouteen ja yrityksiin. Näiden vaikutusten ennakointi on tärkeää, jotta päätösten seuraukset voidaan ottaa huomioon jo valmisteluvaiheessa. Ennakoarviointi on tehokkainta, kun se sisällytetään osaksi päätösten valmistelua ja päätöksentekoprosessia.

Kuka ennakkoarvioinnista päättää ja missä tapauksissa se tulee tehdä?

- Esittelijä/valmistelija päättää ennakkoarvioinnin tarpeellisuudesta ja laajuudesta (suppea EVA, laaja EVA).
- EVA tehdään toimituspäätöksiin, joilla arvioidaan olevan **vähäistä suurempi vaikutus**

Mitä tarkoittaa vähäistä suurempi vaikutus?

- Vähäistä suurempi vaikutus on muutos, jolla on huomattava vaikutus kunnan asukkaiden, ympäristön, palveluiden, talouden tai hallinnon toimintaan joko laajuudeltaan, kestoaltaan **tai** vaikutuspiiriltään.

NÄKÖKULMA	VÄHÄISTÄ SUUREMMAN VAIKUTUKSEN TUNNUSPIIRTEET
	Riittää, että yksi näkökulma toteutuu = vähäistä suurempi vaikutus
laajuus	Vaikuttaa useampaan kuin yksittäiseen henkilöön, työntekijään, palveluun tai kiinteistöön – esim. vaikuttaa koko asuinalueeseen, kouluun, asiakasryhmään, toimialaan
kesto	Vaikutus on pitkäkestoinen tai pysyvä – esim. yli vuoden mittainen vaikutus palvelutasoon
vakavuus	Vaikutus aiheuttaa merkittävää haittaa, muutoksia palveluiden saatavuuteen, oikeusturvaan, turvallisuuteen tai elinympäristöön
kustannukset tai resurssit	Vaikutus vaatii merkittäviä lisäresursseja, tuo olennaisia säästöjä tai vaikuttaa budjettiin huomattavasti
muutos nykytilaan	Toiminnan tai palvelun luonne muuttuu olennaisesti (esim. palvelupisteen sulkeminen, palvelutavan muutos, päätöksenteon delegointi)
vaikutusväestö	Vaikuttaa erityisesti haavoittuviin ryhmiin (lapset, vanhukset, vammaiset, pienituloiset)

Vähäistä suurempi vaikutus - esimerkkejä eri tilanteista

- **Kaavoitus ja rakentaminen:** Asemakaavan muutos, joka vaikuttaa asuinalueen liikenteeseen, palveluihin tai ympäristöön pysyvästi.
- **Opetus ja varhaiskasvatus:** Koulun/päiväkodin lakkauttaminen tai ryhmäkokojen merkittävä kasvattaminen. Kansalaisopiston kurssitajonnan voimakas keskittäminen johonkin tiettyyn kurssiaiheeseen.
- **Ympäristö ja ilmasto:** Päätös, joka vaikuttaa merkittävästi luonnonympäristöön, melutasoon tai ilmanlaatuun.
- **Talous ja hallinto:** Organisaatiomuutokset, joilla on vaikutusta henkilöstön asemaan, päätöksentekoprosesseihin tai toiminnan kustannuksiin
- **Nuorisopalvelut:** Nuorisotilojen palveluverkkomuutokset, palvelusetelin käyttöönotto
- **Kirjasto:** Merkittävät muutokset palveluissa esim. kirjastoautotoiminnan lopettaminen
Kulttuuri: palvelujen laajuutta ja saavutettavuutta koskevat päätökset
- **Liikuntapalvelut:** Palveluverkkojen laajuuteen liittyvät asiat, kuten toimipisteiden perustamiset ja lakkauttamiset
- **Museo:** uusien toimintatapojen käyttöönotto ja palvelujen uudelleenjärjestelyt

Huom! Nämä ovat vain esimerkkejä. Oikeasti tilanteet ovat hyvin erilaisia ja moniulotteisia. Siksi tapauskohtainen pohdinta on tärkeää arvioitaessa EVAn tarpeellisuutta.

Suppea vai laaja EVA

- Ennakkoarvioinnin toteutustapa arvioidaan tapauskohtaisesti.
- **Suppea EVA.** Suppea EVA on lyhyt ja tiivis tapa arvioida etukäteen päätösten vaikutuksia, kun tietoja on jo saatavilla ja asiassa ei ole merkittäviä ristiriitoja. Se sopii päätöksiin, joissa vaikutukset ovat selvät ja arviointi voidaan tehdä nopeasti.
 - Suppean EVAn laaadinnassa käytetään Kokkolan EVA-lomaketta
- **Laaja EVA** tehdään, kun valmistellaan kaupunkitasoisia suunnitelmia ja ohjelmia. Tämä koskee erityisesti tilanteita, joissa kaupunkitasoiset palvelut muuttuvat tai otetaan käyttöön uusi järjestämistapa, kuten palveluverkkoselvitykset tai toimintaa linjaavat ohjelmat. Tai silloin, kun päätöksen tekemiseksi on tarpeen kerätä tietoa, kuulla eri ihmisryhmiä ja tuoda laajasti esiin eri vaihtoehtojen hyvät ja huonot puolet sekä niihin liittyvät ristiriidat. Laaja EVA on useampisivuinen asiakirja, jossa on yleensä taustatietoa, selvitysten/kyselyiden/ työpajojen tuloksia, eri ratkaisuvaihtoehtojen arviointia ja yhteenveto /johtopäätökset.
 - Laajan EVAn laaadinnassa suositellaan hyödynnettävän Kokkolan EVA-lomaketta soveltuvin osin

Ennakkoarviointi ei ole aina tarpeen

Ennakkoarviointia ei ole tarpeen tehdä, kun toimituspäätöksessä kyseessä on mm.

- yksilöä koskeva asia
- hallinnon sisäisiä järjestelyjä koskeva asia
- oikaisuvaatimus
- tiedoksi merkittävä asia
- viran tai toimen täyttämien
- lausuntoihin ja esityksiin vastaaminen
- kriisi ja poikkeustilanne
- Asiat, joissa toteutetaan esim. kansallista lainsäädäntöä (silloin kun päätöksenteolla ei ole vaihtoehtoa), EU-lainsäädäntöä tai kuntaa koskevaa määräystä.

Arviointeja ei tehdä koskaan päätöksen teon jälkeen.

Kuka arvioinnin tekee?

- Vastuu ennakoarvioinnin toteuttamisesta on valmistelijoilla ja esittelijällä.
- Tarvittaessa valmistelija/esittelijä voi perustaa arviointia varten sopivan työryhmän/ohjausryhmän, jolla on riittävä tietopohja arvioinnin tekemiseksi. Työryhmässä voidaan päättää keskinäisesti työnjaosta.
- Valmistelija/esittelijä/työryhmä voi hankkia arviointia varten tietoa esiteltävästä asiasta eri toimialojen asiantuntijoilta.

Päätöksentekoon liittyvien ryhmien osallisuus

- Osallisuus tarkoittaa, että päätöksentekoon liittyville ryhmille tarjotaan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Tiedonkeruun ja osallisuuden tarve riippuu aiheesta, käytettävissä olevasta tiedosta ja arvioinnin laajuudesta.
- Kaikissa arvioinneissa ei tarvitse kuulla kuntalaisia erikseen; viranhaltijoiden, asiantuntijoiden tai toimielinten työskentely voi riittää.
- Päätöksen laajuudesta ja aiheesta riippuen voidaan tarvita esimerkiksi palvelun käyttäjien, yhteistyökumppaneiden, kuntalaisten tai henkilöstön osallisuutta. Myös vaikuttamistoimielimet ja kaupungin työryhmät voivat osallistua valmisteluun.
- Osallisuutta voidaan toteuttaa useilla eri tavoilla, kuten kyselyillä, keskustelutilaisuuksilla tai muilla toiminnallisilla menetelmillä. Menetelmät voivat olla erikseen järjestettyjä tai osa olemassa olevia toimintoja, kuten asiakaspalautteen kerääminen.

Miten tehty EVA esitellään?

- Ennen päätöksentekoa esittelijä/valmistelija vertailee eri päätösvaihtoehtoja ja vaikutuksia toisiinsa ja kirjoittaa vertailun tuloksen perustelutekstiin ottamalla kantaa eri vaihtoehtoihin. Vaihtoehtojen vertailun jälkeen esittelijä tekee päätösesityksen parhaimpana pitämästään ratkaisuvaihtoehdosta.
- **Laaja EVA** liitetään kokonaisuudessaan päätösehdotuksen liitteeksi. Päätösehdotuksen tekstissä mainitaan asiasta.
- **Suppean EVAn** osalta on suositeltavaa liittää arviointitaulukko ja siitä tehdyt johtopäätökset päätösehdotuksen liitteeksi. Tuloksia on kuitenkin mahdollista esitellä myös pelkästään päätösehdotuksen tekstissä.

Mistä neuvoja ja tietoa?

Lisävinkkejä ja ohjeita Horisontissa:

- esimerkitäytetty arviointilomake
- Kokkolan kaupungin lapsivaikutusten arviointiopas
- opastusta yritysvaikutusten arviointiin
- Kuntaliiton opas päätösten ennakkovaikutusten arvioinnista
- tietoa koulutuksista
- Kokkolassa aikaisemmin tehtyjä laajoja vaikutusten ennakkoarviointeja

Voit kysyä neuvoja:

Sanna Kauppi
hyvinvointikoordinaattori,
Kokkolan kaupunki
p. 044 7809247
sanna.kauppi@kokkola.fi